

Daardoor wordt een moeilijke schiffingsarbeid ons opgelegd.

Steeds weer hebben we het humane van het humanistische af te zonderen.

We moeten er tegen opkomen, als men beweert, dat het humanisme alleen het humane tot zijn recht laat komen. Dat is volstrekt niet het geval. Het Calvinisme laat het veel beter recht weder- varen.

Anderzijds mogen we ook het oog niet sluiten voor het humane in het humanisme. Doen we dat, dan jagen we onszelf in een hoek, waar we niet thuisheoren.

Om dit eens met een voorbeeld te illustreren.

Het kerkelijk congres te Stockholm is een zuiver humanistische uiting. Als zodanig hebben we dan ook de ernstigste bezwaren er tegen ontwikkeld. Maar het humane, dat daar te voorschijn treedt, wordt door ons naar zijn waarde geschat.

Het humane hopen we op te sporen, waar het zich ook verbergt; willen we helpen bevorderen, waar we maar kunnen; moet door ons worden nagestreefd in elke positie, waarin we ons bevinden.

Maar het humanistische moet door ons in onderscheiden geestesrichtingen onzer dagen worden blootgelegd en zonder versootten bestreden.

Mogen we in het vervullen van deze dubbele taak trouw worden bevonden.

Eer van de overzijde oogsten we er niet mee in. Doch we drukken daarmee de voetstappen van Christus.

Ethische pijlen.

Het is werkelijk onze schuld niet, dat we weer iets naar aanleiding van de kwestie-Geelkerken moeten schrijven.

De kwestie zelf laten we, gelijk we reeds eer te kennen gaven, rusten.

Wij blijven op het standpunt staan, dat we ons in de materie daarvan niet hebben te mengen voor de kerkelijke vergaderingen uitspraak hebben gedaan.

Maar we mogen niet nalaten het schild op te heffen tegen de pijlen, welke van modernistische en ethische zijde in de richting onzer kerken worden afgeschoten.

Eerst hebben in de liberale pers de modernisten hun pijlkoker aangesproken.

Thans doen het de Ethischen.

Het verdient daarbij opmerking, dat daarbij zoowel Modernisten als Ethischen meestal van de gedachte uitgaan, dat Dr Geelkerken inderdaad leert, waarvan hij werd beschuldigd.

Is van deze gedachte de wensch niet de vader? Ligt hier achter niet de hoop, dat het ethisch beginsel ook de Gereformeerde Kerken is binnengeslopen en daar ongemoeid zal worden gelaten?

Men schijnt niet te kunnen wachten tot de kerkelijke procedure is afgelopen.

Wanneer de kwestie op volkomen bevredigende wijze zou worden opgelost, wat we vurig wenschen, zou de teleurstelling bij Ethischen en Modernisten groot zijn.

Een van de pijlen, die op onze kerken worden gericht, is gedoopt in de bijtende aantijging van „ketterijacht“.

Maar, indien één geval weinig van een jacht weg heeft, dan zeker dit.

Als men de kwestie van haar formeelen kant bekijkt, zou men haast vragen of het „wild“ niet op „jacht“ is.

Dit viel ook „Uitkijk“ in het „Friesch Dagblad“ op. Deze schreef:

We denken er natuurlijk niet aan in dit blad ons in de zaak zelve te mengen; dat hebben classis en synode te doen.

Wel moet ons iets van 't hart over den vorm. Vooral, nu de verheugde uitgever van dr G.'s brochure constateert, dat er een ware „Hebzucht“ in 't vaderland is, om die brochure te bezitten.

En dan bevreemdt ons dit zeer: Dat in het geref. kerkverband, gelijk hier geschiedt, telkens de predikant aan de classis de leiding uit handen tracht te nemen.

Niet de classis besloot of er iets en wat er gepubliceerd zou worden, maar de predikant.

Zonder toestemming te vragen.

Stel u eens voor, dat een lid der gemeente die voor zijn kerkeraad geroepen was en daar in besloten vergadering enkele vragen te beantwoorden kreeg, die morgen in het plaatselijk dagblad zullen lie! Ik geloof dat hij den eersten trap van censuur kreeg wegens gering-schatting van de regering zijner Kerk.

Nu kreeg dr G. nieuwe vragen.

Om op korten termijn te beantwoorden.

Kan niet, — hij moet met vacatie.

Dus moet de classis wachten, — alsof, wanneer b.v. huiselijke omstandigheden hem dwongen, dr G.'s vacatie ook niet wat verzet en nitzgesteld worden zou.

En dan dat allerlaatste woord!

'n Historisch woord uit de 17e eeuw.

Als dr G. terug is, wil hij over die nieuwe vragen wel met de classis „handelen“.

Dat zeiden tal van predikanten in de 17e eeuw ook. Ze wilden wel over de geschillen met de heeren van de classis, als in een soort conferentie „handelen“, — maar ze wilden niet zich verantwoorden.

En dat toch wordt van dr Geelkerken door de „meerdere vergadering“ gevraagd, tenminste dat is mijn simpel leekenoordeel.

Ieder onbevooroordeelde zal moeten toestemmen, dat opgejaagd worden iets anders is.

En toch geeft Dr de Vrijer, Ned. Herv. predikant te Amsterdam hem als een opgejaagd relier.

In „Stemmen voor Waarheid en Vrede“ oordeelt deze o.m.:

„Er is internationaal op dit oogenblik een neiging tot confessionalisme. Na de beroering tusschen 1910 en 1920 wil men rust. Scoopes in Amerika, die formeel veroordeeld werd te Dayton in Tennessee, omdat hij de evolutie leerde in strijd met de staatswet; zijn jury bestaande uit tien boeren, een kantoorbediende en een frutteleier; de gehele mis-en-scène, die gelijk is aan den worstelstrijd van Dempsey en Carpentier in 1921: het is uiterlijk wel heel anders als de classis Amsterdam en de opgejaagde, en nog geen kamp gevende man uit Amsterdam-Zuid. Maar het verschil is zoo groot niet. In de diepte is het de strijd van Descartes en Voetius. De strijd van scholastiek en onafhankelijke wetenschap. De vragers zijn voor-kantiaansch. De antwoorden zijn na-kantiaansch. De vragers willen door dr Geelkerken niet in den hoek van het naïef-realisme geschoven worden (al wil de menigte achter hen dit vermoedelijk wel). Maar evenzeer weigert dr Geelkerken verwezen te worden naar het land van de negatie der Goddelijke openbaring. De vraag, waar men tot helderheid over zal moeten komen is deze: is er in de gereformeerde kerken plaats voor beide mentaliteiten, de scholastische en die van den wijsgeerig geschoolden theoloog, die de methode en de resultaten der negentiende eeuw met een eerlijk geweten en als eerlijk discipel van Jezus Christus in zich heeft opgenomen? Bryan, die den 27en Juli, vlak na zijn triomf in Dayton stierf, antwoordt op deze vraag: „neen! Alleen voor de eerste houding is er plaats in de gereformeerde kerk“. Wij volgen ongerust over dr G.'s lot het verdere verloop van de monkey trial in Nederland.“

Gelijk men ziet is Dr de Vrijer met zijn pijlen niet zuinig.

Hier wordt nog al heel wat den Gereformeerden Kerken ten laste gelegd.

Voorerst konfessionalisme.

Bedoelt Dr de V. daarmee, dat onze kerken geen inbreuk op haar confessie dilden, zoo kunnen we hem dit gereedelijk toegeven.

Daarin stellen zij haar eer.

Als Dr de V. zich eens moeite gaf het karakter van een belijdende kerk in te denken, zou hij haar dat onmogelijk euvel kunnen duiden.

De belijdenis geldt daar als akkoord van gemeenschap.

Wie zich niet langer in de belijdenis kan vinden, dient eerlijkheidshalve met die kerk te breken.

En wanneer iemand een gevoel is toegedaan, dat niet met die belijdenis strookt — nog eens, wij hebben Dr G. niet op het oog — maar hij meent, dat dit wel het geval is, dan zijn de kerkelijke vergaderingen verplicht zijn afwijking, zoo die eenigszins ernstig is, te konstatieren en, kan hij niet worden overtuigd, dan kan hij niet langer als lid, nog minder als ambtsdrager worden gehandhaafd.

Alle verwondering daarover is buiten de orde. Verstaat Dr de V. echter onder konfessionalisme, wat wij er onder verstaan, n.l. een vasthouden aan de belijdenis, zonder dat gedurig haar gegrond zijn op Gods Woord onderzocht wordt, dan is beschuldiging onverdiend. De Gereformeerde Kerken laten appél van de belijdenis op de Schrift ten allen tijde toe.

Maar Dr de V. zal wel de eerste opvatting zijn toegedaan.

Is dit zóó, dan bewijst dit weer, hoe moeilijk een ethisch theoloog zich in het Gereformeerde kerkbegrip verplaatsen kan.

Hij zal er echter vrede mee moeten nemen, dat wij ons zijn kerkbegrip niet laten opdringen.

Zoekt Dr de V. door de vergelijking van de kwestie-Geelkerken met de „monkey trial“ in Amerika de zaak niet eenigszins in het belachelijke te trekken?

Wij weten, dat de zgn. apenproces bij velen den spothust heeft opgewekt.

Wanneer men zulk een kwestie door een rechtbank wil laten uitmaken — wat ook in Amerika niet is geschied — keuren we dat af.

Materieel echter staan we geheel aan de zijde van Bryan.

En zou de kwestie-Geelkerken op één lijn moeten worden gesteld met de afstammingstheorie, we zouden Dr de V. laten spotten, zooveel hij wilde, maar met pijlen van spot zou hij ons nooit van ons standpunt kunnen verjagen.

Deze vergelijking is stellig al bijster ongelukkig.

En Dr Geelkerken zal de eerste zijn om te verklaren: non tali auxilio, van zulk een hulp ben ik niet gediend.

Met deze pijl wondt Dr de V. den man, met wien hij meermalen in de Koepelkerk optrad.

Bijster vriendelijk is dit niet.

Een beetje verward lijkt ons zijn betoog, waarin hij de tegenstellingen voor- en na-Kantiaansch, Descartes en Voetius, scholastiek en theologie, die de resultaten der negentiende-eeuwsche-filosofie in zich heeft opgenomen.

Ligt dit aan ons, zoo zouden we gaarne het verband tusschen het geloof, dat de slang werkelijk heeft gesproken en het leven voor of na Kant wat nader zien aangetoond. De groote betekenis van Kant is door ons, zonder Kant te beschouwen als de wijsgeer van het Protestantisme, meermalen uitdrukkelijk erkend. Maar dat het rekening houden

met de Kantiaansche wijsbegeerte noodzakelijk met zich zou brengen het spreken van de slang naar een andere werkelijkheid te verwijzen, vermogen wij niet in te zien. Kant's kritiek op het naïef-realisme was van geheel anderen aard en rakt kwesties als deze in het geheel niet.

Wij willen natuurlijk niet aannemen, dat Dr de V. zoo maar eenige zware termen neerschreef. Daarom zou nadere uitlegging ons welkom zijn. Mogen we hierbij terloops opmerken, dat volgens ons alle werkelijkheid ons begripen te boven gaat? Wij aanvaarden de werkelijkheid, maar verklaren kunnen we haar niet. Dat eischt niet alleen ons filosofisch en theologisch, maar ook ons geloovig standpunt. Ook de eenvoudige geloovige, die aanneemt, dat de slang in het Paradijs werkelijk sprak, denkt niet aan een verklaring van dit feit. Door uit te spreken: ik geloof, belijdt hij, zonder misschien iets van Kant af te weten, dat het boven zijn begripen verheven is.

Dr de V. blaast deze kwestie geweldig op met filosofische lucht. Maar één speldeprik doet die lucht er weer uitstroomen.

Een niet minder rampspoedigen greep doet hij, door te zeggen: het is de strijd van Descartes en Voetius.

De kleinzieligheden van vele Voetianen nemen we niet voor onze rekening. Evenmin elke argumentatie van Voetius. Doch dat de strijd tusschen hem en Descartes liep over de scholastieke methode en de onafhankelijke wetenschap meenen we te moeten betwisten. Het was de strijd tusschen geloof en rationalisme en ofschoon wij Voetius veel hooger aanslaan als theoloog en kanonikus dan als filosoof, zoo had hij het tegenover Descartes, den vader van het rationalisme in den nieuweren tijd o.l. toch aan het rechte eind.

Door Dr G. het rationalistische kabinet van Descartes te willen binnenschuiven, bewijst Dr de V. dezen al weder geen dienst.

Toch maakt Dr de Vrijer het nog schappelijk vergeleken met Dr Stegenga.

Diens bestrijding in „Nieuwe Wegen“ is al te zeer aan fijnheid gespeend.

Men leze.

„Nu wil ik eens dit met nadruk zeggen, dat een Christelijke wereldbeschouwing met geloof omtrent het spreken van slangen of ezels niets te maken heeft. Dergelijke verhalen, als ze ons in den bijbel worden meegedeeld, geven vaak op symbolieke of op dichterlijke wijze weer, wat er in de zielen der menschen, van wie ons wordt verhaald, is geschied. En „ik“ aarzel niet om een opvatting die alles werkelijk gebeurd wil hebben, dwaas te noemen; maar even dwaas als wanneer iemand uit het Bijbelwoord „de hemelen vertellen Gods eer“, dit wilde hield, dat de hemelen ons ook hensch met hoorbare stem en in het Hebreeuwsch, Gods eer verkondigen. Neen, dit alles heeft m.i. niets met Christendom, noch met wereldbeschouwing te maken, het zijn enkel de onmogelijke consequenties eener onmogelijke Bijbel opvatting, die helaas als een nachtmerrie nog hangt boven een groot deel der orthodoxie, en waarvan zij mede door een eerlijk spreken van allen die het beter inzien, dicht verlost te worden. Helaas zijn er velen die wel beter weten, maar niet durven spreken. Er zijn talloze orthodoxe Christenen in ons vaderland, misschien zijn ze wel onder de klassikale rechten en onder de werkelijkheidsijverzaars van bladen als „Het Zoeklicht“ e.d., die heimelijk, in hun hart, zelf aan het „werkelijk gebeurd“ zijn twijfelen, maar men durft er niet voor uit te komen en de een wil het voor den ander niet weten, terwijl men overigens, juist om de onrust van eigen twijfel te verdrijven, zoo hard roept, dat men het toch met alle kracht gelooven moet; psychologisch is een dergelijke activiteit dan heel begrijpelijk. Maar laten we daar nu eens mee ophouden want de funeste gevolgen van een dergelijke struisvogelpolitiek, komen wel aan 't licht in een droeve ketterijacht als wij in de zaak Geelkerken aanschouwen, waarbij de „classis“ waarschijnlijk met Kajafas van oordeel is, dat het beter is dat een mensch voor het volk sterft, dan dat het heele volk... tot zuiverder en vrijer denkbeelden komt. Och waar gaat deze heele zaak eigenlijk om? Meent men heusch op deze wijze het rijk van Christus te dienen? Ik kan het mij moeilijk denken.“

Men moet het dus maar gelooven op gezag van Dr Stegenga, dat het christendom met 't geloof „omtrent het spreken van slangen of ezels niets heeft te maken“.

Dit is stellig wel wat veel gevegd.

Doch erger wordt het, waar Dr S. zijn pijl met het gif der insinuatie bestrijkt.

Volgens hem zijn er talloze orthodoxe christenen in ons vaderland, die in hun hart aan het werkelijk gebeurd zijn twijfelen, maar er niet voor durven uitkomen.

Sinds wanneer is Dr S. hartekenner geworden? Venijnig heet het: „misschien zijn ze wel onder de classikale rechtters“.

Niet minder stuift in de onderstelling, dat „de classis waarschijnlijk met Kajafas van oordeel is, dat het beter is, dat een mensch voor het volk sterft dan dat het heele volk tot zuiverder en vrijer denkbeelden komt“.

Waar kwade trouw ondersteld wordt, houdt alle redeneeren op.

Met zoo iemand mag geen discussie worden aangegaan.

Wij hopen, dat Dr S. zal inzien en erkennen, dat hij tegenover onze kerken niet ridderlijk heeft gehandeld.

De pijl d
den persoo
lijt dit al
onze kerken
Te pijnlij
een kamp,
vele ware

Prof. Mr

Daarven

lemaar Zev

In hem v

met groote

Met verta

paren dege

Had hij t

enkele stell

terwege ge

Dit neemt

gelingde va

van een zo

Wij mens

veelbelovend

Maar als

Gods.

De Heere

shier moet

En het le

opnieuw als

UIT E

In het twe

terdammer

langrijkst stul

titel „De Pres

land van Mr

zeven deputat

sche Kerken,

astend over

Council. Het

dingen mede

wijzen op een

volkomen in

van den schr

achtigheid is

wel degelijk

tekort is aan

prof. Dr A. E

hebben gebr

het fangs gaf

het vasteland

„algemeenhe

land? Aan

gevens had g

net in geen

die er echter

is deze nu d

tieve geger

ontrent de

van het kerk

Calcoen vraa

den aan de

J. Sebastien